Työterveyslaitos

16.10.2018

Eduskunnan tarkastusvaliokunta

TrV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne 11.10.2018 (Asia: 0 10/2017 vp Kotouttamisen toimivuus)

LAUSUNTO KOTOUTTAMISEN TOIMIVUUDESTA TYÖLLISTYMISEN NÄKÖKULMASTA

Työterveyslaitos arvioi, että 2010-luvulla tehdyt kotoutumistoimenpiteet ovat onnistuneet parantamaan kotoutumista työllistymisen näkökulmasta, joskaan ei kaikkien maahanmuuttajaryhmien ja tavoitteiden osalta. Vuoden 2011 voimaan tulleen lain (1386/2010) mukaisesti kotoutumistoimenpiteitä ja -palveluja on osittain onnistuttu laajentamaan koskemaan kaikkia Suomeen pysyvästi muuttaneita henkilöitä. Osa maahanmuuttajaryhmistä, kuten kotona olevat naiset/äidit ja henkilöt, jotka asuvat alueilla joilla on vähemmän maahanmuuttajia, jäävät kuitenkin yhä muita todennäköisemmin palveluiden ulkopuolelle. Työelämästä syrjäytymisen ennaltaehkäisemisen näkökulmasta olisi tärkeää saattaa myös nämä ryhmät nykyistä kattavammin kotoutumispalveluiden piiriin. Ruotsalaisen mallin mukainen, kotoutumistoimenpiteiden osittainen laajentaminen oleskelulupaa odottaviin, erityisesti kieliopetuksen osalta, voisi edesauttaa ja nopeuttaa työllistymistä, kun oikeus tehdä töitä on saatu. Yleisesti ottaen kotoutumistoimenpiteiden koordinoinnissa, integroinnissa ja päällekkäisten toimenpiteiden karsimisessa on vielä kehitettävää.

Ensimmäisen sukupolven kouluttaminen ja vahvempi työelämäintegraatio olisi ensiarvoista. Toinen maahanmuuttajasukupolvi on integroitunut selkeästi paremmin koulutus- ja työelämään. Ammattitutkinto ennustaa vahvasti työllistymistä. On hälyttävää, että ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajien joukossa on moninkertainen määrä pelkän perustutkinnon suorittaneita verrattuna kantaväestöön. Jotta tilanne parantuisi, ammatillisen koulutuksen polkuja tulisi kehittää haavoittuvampia ryhmiä silmällä pitäen. Keskeisessä roolissa tulisi olla yhteistyö työpaikkojen kanssa. Erilaiset tekemällä oppimisen, varjostamisen ja muiden epäformaalien "vierellä oppimisen" menetelmien mahdollistaminen ja resursointi on tulevaisuuden työllistymisen kannalta tärkeää. Työpaikkojen riittävä tukeminen on tässä olennaista, jotta osaamisen kehittyminen ja integroituminen mahdollistuvat.

Jotta ammatillinen koulutus mahdollistuisi myös heikommin työllistyville naisille, ensimmäisen sukupolven kielellisen ja laajemman sosiaalisen integraation toteutuminen on tärkeää erityisesti kauempaa muuttaneiden naisten ryhmissä, joissa työelämään osallistumisen aste on myös heikompi. Myös lasikattojen ja potentiaalisen taitotason tunnistaminen on tärkeää. Esimerkiksi monilla teollisuustyöpaikoilla työskentelee naisia suorittavissa työtehtävissä. Heidän taitonsa voisi valjastaa uuden liiketoiminnan luomiseen ja näin luoda uusia työpaikkoja.

Koulutuksen ohella kielen oppiminen on keskeisimpiä tekijöitä työllistymisen kannalta. Kielitaito kehittyy myös työssä ja riittävän vahva yhteinen kieli edesauttaa työpaikkojen toimivuutta. Työpaikkoja tulisi nykyistä enemmän kannustaa maahanmuuttajien suomen / ruotsin kielen oppimisen tukemiseen. Kansainvälisten opiskelijoiden suomen kielen opetukseen tulisi panostaa nykyistä enemmän, esimerkiksi integroimalla koulutuksiin velvoittavaa kielikoulutusta.

Työterveyslaitos pitää heikosti työllistyvien ja pelkän perustutkintojen suorittaneiden nopeampien työllisyys- ja koulutuspolkujen kehittämistä sekä suomen kielen oppimisen tukemista tärkeimpinä maahanmuuttajia työllistävinä ja heidän kotoutumistaan edistävinä toimenpiteinä. Työnantajan roolia kotoutumisprosessissa kannattaisi vahvistaa, mikä edellyttää riittäviä kannustimia ja työpaikoille tarjottavaa tukea.

Antti Koivula
pääjohtaja

Ari Väänänen
tutkimusprofessori

Barbara Bergbom
vanhempi asiantuntija